

ÅRSSKRIFT 2023

Fugleværnsfonden

Naturen må aldrig blive tavs
Lad fuglene synge for evigt
Beskyt deres hjem

HVEM ER VI?

Fugleværnsfonden er en almennyttig, erhvervsdrivende naturfond etableret af Dansk Ornitologisk Forening (DOF) i 1966. Fugleværnsfonden har virket som selvstændig almennyttig fond siden 2006.

VI GIVER FUGLENE ET HJEM

Fugleværnsfonden passer på Danmarks vilde fugle ved at bevare og skabe vigtige naturområder, især for truede og sårbare arter. Det gør vi ved at købe eller forpagte jord i Danmark og lave det om til naturreservater. Og så formidler vi aktivt naturen på vores reservater med fugleture, stier, fugletårne og god skiltning.

FRISTEDER

Fugleværnsfonden ejer og administrerer i dag 25 naturreservater på i alt 1.207 hektar spredt over hele landet (se kort på bagsiden). På disse fristeder kan fuglene finde skjul, redesteder og føde. Tilsammen rummer naturreservaterne de fleste typer dansk natur med hovedvægt på de særligt truede naturtyper: enge, moser, overdrev, rigkær, strandenge, kystlaguner, kystfugleøer og naturskov. Flere naturreservater har status som fuglelokaliteter af både national og international betydning.

REN OG RIG NATUR

I naturreservaterne gennemføres en aktiv naturgenopretning og -pleje, eksempelvis i form af rydning af uønsket opvækst, vandstandsregulering og etablering af yngleøer. De fleste enge og strandenge afgræsses eller også foretages høslæt. Gødning og sprøjtemidler anvendes ikke. På denne måde sikrer vi optimale levevilkår for de vilde fugle samt andre dyr og planter.

ENGAGEREDE FRIVILLIGE

Der er knyttet lokale arbejdsgrupper til 20 af vores naturreservater. På frivillig basis udfører grupperne en lang række praktiske arbejdsopgaver. Det kan fx være forskellige naturplejeopgaver, vedligeholdelse af fugletårne, optælling af fugle og gennemførelse af ture for gæsterne. Det kræver ingen særlige forudsætninger at være med i en arbejdsgruppe, bortset fra lysten til at yde en engageret indsats for naturen og fuglene i samarbejde med andre. Hvis du har lyst til at være en del af en arbejdsgruppe og gøre en forskel for fuglene i et af vores naturreservater, er du altid velkommen til at henvende dig til Fugleværnsfondens sekretariat.

MÅLRETTET NATUROVERVÅGNING

I alle naturreservater foretages en løbende overvågning af ynglefuglene og visse steder også af de rastende fugle samt udvalgte plantearter. Undersøgelserne danner grundlag for udarbejdelsen af langsigtede, målrettede plejeplaner for hvert område. Planerne er et vigtigt instrument for Fugleværnsfondens naturforvaltere og for arbejdsgrupperne.

Redaktion, korrektur og forsendelse:

Martin Iversen, formand
Ansvarshavende Thomas Færgeman, direktør
Stine Bærentzen, redaktør
Allan Gudio Nielsen, naturvejleder
Jørn Dyhrberg Larsen, naturvejleder
Ane Scheel, fundraiser
Mia Hentze Kälberg, administrativ medarbejder og frivilligkoordinator
Marie Lajgaard Ovesen, studentermedhjælper
Anne-Grete Ditlevsen, korrektur

Layout og tryk: STEP PRINT POWER
Årsskriftet udgives af: Fugleværnsfonden
ISSN: 2445-7809

For- og bagsidefoto:

Sort ibis af Allan Gudio Nielsen og islandsk ryle af John Larsen

STØT FUGLEVÆRNSFONDEN

Dit bidrag er afgørende for hvor meget natur, vi skal have.

Du kan støtte via:

BANK: reg.nr. 8401 kontonr. 104 5329 (også muligt via hjemmeside)
MOBILEPAY: bidrag overføres til 90682

Se www.fuglevaernsfonden.dk for flere støttemuligheder

Fugleværnsfonden – fugle og fremdrift

Det sidste år har sandelig været præget af fremdrift for Fugleværnsfonden.

Vi har købt to nye reservater i det centrale Jylland. Først Karmark Engso – et 46 ha nyt vådområde i Nørreådalen mellem Viborg og Randers. Og for ganske nylig 70 ha pragtfuld natur med egekrat, hede, eng og mose i Stoubæk Krat mellem Herning og Holstebro. Her får fuglene nye fristeder. Her skal natur og biodiversitet trives. Det kræver nænsom, men målrettet naturpleje – en aktivitet, som netop Fugleværnsfonden har stor erfaring i. Derfor er vi også en smule stolte af vores forvaltning:

- ved Saksfjed-Hyllekrog stortrives fuglene på ynglørerne,
- de genetablerede ynglører i Bøjden Nor byder fuglene velkommen i 2024
- i Tryggelev Nor leverer fondens eget kvæg nu en mere naturvenlig græsning til gavn for fuglene.

Vi har også sikret udvidelse af reservaterne i Søgård Mose og Sølsted Mose. Ganske vist med få og små matrikler, men lidt har også ret.

Formidlingen får også et markant løft. Ved Vaserne sætter det nye, flotte naturrum en ny standard. Du vil nyde et besøg i Vaserne.

Vores godt 250 frivillige yder sammen med sekretariatet en værdifuld indsats i reservaterne. Her skal fugle, flora og fauna trives. Her skal man føle sig velkommen og få lyst til et gensyn. For fondens reservater tager imod – hver gang og altid.

Vi siger hjertelig tak til alle, der bidrager til fondens og fuglenes trivsel. Det gælder fonde og sponsorer, ja, enhver bidragyder. Det gælder myndigheder, naboer og frivillige. Det glæder os ekstra meget, at flere og flere virksomheder får øjnene op for Fugleværnsfondens indsats og for behovet for at styrke biodiversiteten.

Når fuglene trives og har det godt, så har naturen det godt.

Fugleværnsfondens naturgoods er vores fælles gods.

A handwritten signature in blue ink, which appears to read 'Martin Iversen'.

Martin Iversen
Formand

INDHOLD

- 4/ ODDERE, TRANER OG ISFUGLE STORTRIVES I STOUBÆK KRAT
- 6/ KARMARK ENGSØ – GODE NATUROPLEVELSER I VENTE
- 8/ NÆSEHORNSBILLEN
- 10/ SÅRBARE ARTER FÅR FLERE YNGLEPLADSER I BØJDEN NOR
- 11/ YNGLESUCCESSEN FORTSÆTTER
- 12/ KØER INDVIEDE NYT HJEM MED LØB OG GLADE HOP
- 14/ NYT NATURRUM SKABER RAMMER FOR GODE NATUROPLEVELSER
- 16/ STORMFLODEN SATTE SIT AFTRYK PÅ FLERE NATURRESERVATER
- 18/ VICKY KNUDSEN ER ÅRETS PROFIL
- 20/ ER DU DUS MED SJÆLDNE FUGLE
- 22/ FRIVILLIGE ILDSJÆLE PASSER GODT PÅ NATUREN
- 24/ ÅRETS NYE FUGLEBEVIS
- 24/ MERE HØJMOSE – MERE BIODIVERSITET
- 25/ FUGL AF GLÆDE FIK LUFT UNDER VINGERNE
- 26/ ØKONOMI

ODDERE, TRANER OG ISFUGLE STORTRIVES I STOUBÆK KRAT

Fugleværnsfondens nyeste reservat i Vestjylland er et Eldorado af forskellige naturtyper og en naturperle for planter, insekter, pattedyr – og ikke mindst for fugle.

Af Thomas Færgeman

I november 2023 overtog Fugleværnsfonden i alt 70,8 ha af Stoubæk Krat, som ligger lige vest for Hodsager by – ikke så langt fra Aulum, Holstebro og Herning. Reservatet består af lyng- og enebærhede, egekrat, moser, søer og skov foruden de frodige ferske enge langs Storåen, der snor sig som en juleguirlande gennem landskabet. Købet er sket med støtte fra Aage V. Jensens Fonde.

Smukt og særpræget sted med mange arter

Formand for Fugleværnsfonden Martin Iversen har svært ved at få armene ned:

”Det er en oase af naturrigdom i et ellers meget ensformigt landbrugslandskab. På en enkelt vandretur i det tidlige efterår så jeg trane, stor flagspætte, grønspætte, skovskade, sumpmejse og spætmejse, når jeg kiggede op. Når jeg kiggede ned, så jeg tyttebær, kantareller, snehvid fluesvamp og kvadratedderkop. Jeg så spor af kronstyr og rådyr – og så ved jeg, at der er ynglende isfugl, natrav, dobbeltbekkasin, vandrikse, trane og rødrygget tornskade i området”.

Han ved også, at odderen jævnligt bliver set, og at ulv og bæver er set enkelte gange.

Stoubæk Krat blev fredet i 1975. Som den daværende Aulum-Hodsager Kommune skrev: "... mange mennesker har og vil kunne få stort udbytte af at færdes i den smukke og særprægede natur, der findes her."

Slut med jagt og goddag til græssende dyr

Al jagt i det nye vestjyske naturreservat stoppede, da Fugleværnsfondens overtog området. På alle fondens arealer er der jagtforbud, så dyr og fugle kan leve i fred.

Nu skal fonden i samarbejde med Herning Kommune lave en detaljeret plan for forvaltningen af området – og i fremtiden vil du kunne opleve græssende dyr på området. Det fortæller fondens nye jyske naturforvalter, Anna Sünksen:

"Egekrattet er hidtil blevet plejet ved at rydde selvsåede nåletræer og tynde ud i resten af træerne. På heden er der fjernet fyr og birk, der spreder sig og kan kvæle lyngen. Jeg synes, det kunne være spændende med kvæg og måske heste, der kan græsse på hele området og holde det åbent til gavn for naturen".

Hun glæder sig også til at være med til at starte en ny frivilliggruppe for området.

Let at komme til

Det er let at opleve Stoubæk Krat allerede nu. Der er tre p-pladser ved krattet og vandreruter af forskellig længde. Start gerne fra den nordlige p-plads ved Rotvigvej og tag den røde rute på ca. 5 km. Her kan du på ca. 1½ time nå at opleve alle landskabstyperne. Fra ruten er der også en bro over Storåen til Hodsager by. I Hodsager findes en lille udstilling om egnens natur og historie. Udstillingen er indrettet i en tidligere kartoffelkælder i parken, nedenfor kirken. Der er gratis adgang til udstillingen.

KARMARK ENGSØ – GODE NATUROPLEVELSER I VENTE

Fugleværnsfonden er godt i gang med at genoprette naturen i det nye reservat Karmark Engso. Aender, gæs og svaner har været hurtige til at tage det nye vådområde i brug.

Tekst: Allan Gudio Nielsen. Foto: Jørn Lennart Dyhrberg Larsen og John Larsen

År 2023 startede godt. Med støtte fra Aage V. Jensens Fonde købte Fugleværnsfonden ved årets begyndelse Karmark Engso i Nørreådal i Midtjylland.

Området har indtil for nylig været i landbrugsdrift, men i 2021 etablerede Viborg Kommune et vådområde på 70 hektar ved Skjern Hovedgaard for at reducere udledningen af kvælstof til Randers Fjord.

Røde glenter i området

Det nye naturreservat udgør en del af dette nye vådområde, og der gik da heller ikke lang tid før, at aender, gæs og svaner tog det nye vådområde til sig. Blandt ornitologer er Karmark Engso især kendt for sine mange røde glenter, som om vinteren undertiden får følgeskab af et pænt antal blå kærhøge, når de går til fælles overnatning i området.

En anden karakterfugl for området er raven. På en fugletur ved Karmark Engso kan man næsten ikke undgå at se, eller høre, denne fantastiske fugl. I fremtiden håber

vi også at kunne tilbyde arter som plettet rørvagtel, vibe, rødben, rødrygget tornskade og blåhals et fristed til at finde føde og yngle.

Frivillig arbejdsgruppe står klar

Fugleværnsfonden er godt i gang med at etablere en frivillig arbejdsgruppe med lokale naturinteresserede, der synes, det kunne være spændende at hjælpe til med at skabe god natur og arrangere guidede ture i området. Vi er desuden i samarbejde med Viborg Kommune i fuld gang med at anlægge stier og andre formidlingstiltag i naturreservatet.

Sideløbende arbejder vi også med at forbedre forholdene for fuglene og biodiversiteten i det nye reservat. I det nye år skal engene afgræsses af kreaturer, og noget af den tidligere landbrugsjord skal omdannes til et eldorado for blandt andet bekkasiner og viber.

Vi glæder os til i det nye år at afholde vores første fugleture i området og igangsætte flere formidlings- og naturplejetiltag.

NATURFORVALTNING

UDSATTE NÆSEHORN GØR RUSLAND VILDERE

Det kan godt være svært at finde næsehornsbillen i Danmark, selvom den er 4 cm lang og dermed er enormt stor. Nu er der gode muligheder for at møde den i det nordsjællandske naturreservat Rusland. Fugleværnsfonden har sat larver ud, som nu skal forpuppe sig til næsehornsbiller og leve i det skovrige reservat.

Af Jørn Dyhrberg Larsen

Næsehornsbillerne i naturreservatet Rusland giver lidt medvind til biodiversiteten i en tid, hvor det de fleste steder går den forkerte vej.

NATURFORVALTNING

HedeDanmark har givet Fugleværnsfonden et tilbud, som den ikke kunne afslå. En bunke flis. Men ikke en hvilken som helst bunke flis. Næsehornsbillen kan godt finde på at lægge æg i flis, og i bunken på HedeDanmarks adresse blev der fundet nogle meget specielle larver, der havde brug for at finde et nyt hjem.

Det var derfor oplagt for billerne at emigrere til Rusland, hvor larverne kan få lov til at vokse sig store og sprede sig til resten af området.

Fandt nye steder at lægge æg

Næsehornsbillen ville oprindeligt have lagt æg i hvidtrasket løvtræ. Gammelt træ og dødt ved er dog blevet en mangelvare i vores del af verden, fordi stort set alle skove er omdannet til produktions-skove og dødt ved fjernes.

Næsehornsbillen har således slået sig på menneskeskabte nicher, tidligere ofte savsmuld på de mindre savværker, men i takt med at disse er blevet lukket, så også flisbunker og lignende.

Når æggene klækker, lever larverne i den formulende ved, muligvis i flere år, indtil de forpupper sig sidst på sommeren. De voksne biller kommer frem om efteråret, overvintrer nedgravet og kommer frem i slutningen af maj for at finde en mage.

De voksne biller kendes på størrelsen, og hannen har det kæmpestore krumme horn på hovedet, som har givet arten sit navn. Hornet bruges til at stange og skubbe andre hanner i parringstiden.

Råddent træ på menuen

For at give en hjælpende hånd til de arter, der skal bruge råddent træ og dødt ved til at overleve, får gamle træer lov til at blive liggende i Rusland. Samtidig veteraniserer Fugleværnsfonden

En bunke flis med næsehornsbillelarver blev i august 2023 sat ud i naturreservatet Rusland. Foto: Næsebordsbillelarve af Martin Sjøstrøm

nogle af træerne for at få dem til at forfalde før tid. Fonden veteraniserer ved ringninger, afbarkning og sprængninger for at efterligne de skader, som træerne får naturligt på grund af lynnedslag, svampeangreb, afrevne grene og skrab fra dyr. Det, som næsehornsbillens larver godt kan lide at æde, er råddent træ. I Rusland kan larverne æde gamle træstubbe og dødt ved til frokost hver eneste dag. Og der er nok af det, også til kommende generationer.

NATURRESERVATET RUSLAND

Beliggenhed: Dronningmølle i Nordsjælland

Størrelse: 14,8 hektar

Naturtyper: Gammel løvskov suppleret med gran og fyr. Skoven indgår i et større mosaiklandskab med tilgroet hede med lyng og enebær, mose, overdrev, rigkær og eng.

SÅRBARE ARTER FÅR FLERE YNGLEPLADSER I BØJDEN NOR

På nye ynglør kan havterne, klyder og dværgterner finde et sikkert og rævefrit sted til at få unger på vingerne.

Af Stine Bærentzen

Havternen har ry for at være verdens sejeste trækfugl, som årligt trækker 70.000 km. Når yngletiden nærmer sig, flyver den fra Antarktis til kysterne i Arktis.

Nogle af dem yngler lidt sydligere og lander bl.a. i det fynske naturreservat Bøjden Nor. I dag er der langt færre havterne, der lander end tidligere, og langt færre kald at lytte til. Ternene med det mørkerøde næb og den sorte hætte er i dag sårbar i Danmark på grund af en tilbagegang i antallet af ynglepar igennem de sidste 15 år.

”For at få unger på vingerne har havternen brug for uforstyrrede ynglepladser på øer og holme med lav, spredt vegetation og evt. nøgne sandflader. Den slags ynglepladser er svære at finde i et landskab, hvor den vilde og varierede natur mangler plads,” siger biolog og naturforvalter i Fugleværnsfonden Emilie Nicole Schmidt.

Det er derfor, at Fugleværnsfonden i år har etableret to ekstra kunstige ynglør i Bøjden Nor. De nye øer ligger lige ved siden af tre eksisterende ynglør, som samtidig er blevet forbedret, så de fortsat lever op til ynglefuglenes krav.

Beskyttede øg

Vores jordrugende fuglearter har brug for ynglepladser, hvor de ikke forstyrres af landlevende rovpattedyr som

bl.a. ræve. Ynglørerne er typisk rævefri, fordi ræve som regel ikke krydser vandet over til ynglørerne.

De landlevende rovdyr er ikke de eneste, der er på udkig efter fugleæg.

”På øerne er der lagt sten på størrelse med ternernes æg. Når æggene ligger godt kamufleret blandt stenene, kan de være svære at få øje på for f.eks. måger og kragefugle”, fortæller Emilie Nicole Schmidt.

Udover erosionssikrede ralsten, består ynglørerne også af mudderflader, der gradvis blotlægges over sommeren. Her kan fuglene søge føde. Øerne er anlagt i højder, der sikrer, at øerne om vinteren oversvømmes. På den måde begrænses vegetationen på øerne og sikrer, at de fortsat er attraktive ynglepladser.

Jager rovdyr på flugt

Med de nye øer er der plads til flere ynglende fugle på ynglørerne i Bøjden Nor. Samles fuglene i store ynglekolonier spredt over de tætliggende øer, giver det en vis sikkerhed mod jagende rovdyr. Når havterne, klyder, splitterner eller hættemåger går på vingerne i flok, er de ofte i stand til at styrtdykke mod indtrængende rovdyr og jage dem på flugt.

Når de nye ynglør etableres, kan der gå op til 8-9 år, inden de bruges som yngleplads. Der er dog håb for, at de to nye kunstige øer tages i brug langt

tidligere, fordi fuglene på de eksisterende ynglør sandsynligvis vil sprede sig til de nye - måske allerede fra ynglesæsonen 2024.

NATURRESERVATET BØJDEN NOR

Beliggenhed: Ved Faaborg

Størrelse: 42,7 hektar

Generel information: Størstedelen ejes af Karen Krieger Fonden, men er siden 1982 blevet administreret og forvaltet af Fugleværnsfonden. Bøjden Nor er udpeget af EU som et NATURA-2000 område, hvis naturindhold kræver en særlig bevågenhed og indsats.

Naturtyper: Lagunesø med ynglør, kreaturafgræsset strandeng og overdrev.

YNGLESUCCESSEN FORTSÆTTER PÅ SAKSFJED

Hættemåger, klyder og splitterner har taget de kunstige yngleøer til sig.

Af Stine Bærentzen

I Årsskriftet 2022 kunne vi fortælle, at klyder, hættemåger og flere andre trængte arter for alvor tog yngleøerne i Saksfjed i brug og kom op på et flot antal ynglepar. I år har der været endnu flere ynglepar på øerne.

”Det var helt vildt at opleve, at vi fik en splitternekoloni på yngleøerne med hele 80-130 par. Da splitterterne var færdige med at yngle, samlede de sig ved fugletårnet, hvor de både kunne ses og høres dag og nat, inden de trak sydpå. Det var fantastisk at se,” fortæller Rasmus Romme fra den frivillige arbejdsgruppe i naturreservatet Saksfjed-Hyllekrog.

Splitterterne havde selskab på yngleøerne af blandt andet 40 par klyder, tre par strandkader og op til 350 par hættemåger.

De to yngleøer på Saksfjed blev anlagt i 2015 og forbedret i 2019, og Fugleværnsfonden har sikret, at øerne er holdbare og velegnede som ynglelokalitet. På yngleøerne finder sårbare arter både plads, føde og ro til at få unger på vingerne.

YNGLEPAR PÅ YNGLEØERNE I SAKSFJED I 2023:

3 par strandstade, 40-45 par klyde, 4-5 par stor præstekrave, 310-350 par hættemåge, 3 par stormmåge, 80-130 par splitterne og 20-22 par fjordterne.

YNGLEPAR PÅ YNGLEØERNE I SAKSFJED I 2022:

3 par strandkade, 15-18 par klyde, 5-6 par stor præstekrave, 80-90 par hættemåge, 3-8 par splitterne og 19 par fjordterne.

Kilde: Lars Munk og Preben Berg.

KØER INDVIEDE NYT HJEM MED LØB OG GLADE HOP

I Fugleværnsfonden har vi fået vores egne helårsgræssende gallowaykøer, der skal hjælpe med at styrke biodiversiteten i naturreservatet Tryggelev Nor

Af Stine Bærentzen

NATURFORVALTNING

Gallowaykøerne tog godt imod arealerne, da de kom på græs i maj 2023. Foto: Allan Østergaard

Til lyden af lærkesang ankom 25 løbende og hoppende gallowaykøer i maj til deres nye hjem på engene i Tryggelev Nor. Her kan de frit bevæge sig rundt i naturtyperne strandeng, rørskov, rigkær, kystlagune og overdrev inden for et 101 ha stort indhegnet areal.

Når økologiske køer græsser, går rundt, hviler sig, gøder jorden og i det hele taget udlever deres naturlige adfærd, så øger de biodiversiteten. Plantearter som blåhat, jordbær, kløver og trævlekrone får lys og begynder at vokse frem til gavn for visse af de insekter, der er i tilbagegang i den danske natur.

Våde varierede rørskove

Noget af det, som kvæget bidrager til ved Tryggelev Nor, er at begrænse tilgroning af kalkoverdrev og strandeng. Græsningen gør også, at rørskoven bliver våd og varieret.

"Når en rørskov ikke afgræsses, visner de gamle rør og lægger sig på bunden. Det gør bunden både højere og tørrere. Afgræsses den derimod, skabes der både våde og tørre steder i rørskoven. Kombinationen af våd og tør rørskov er med til at øge biodiversiteten og gøre Tryggelev Nor til et attraktivt hjem for bl.a. plettet rørvagtel, rørhøg og rørdrum, der alle yngler i naturreservatet," fortæller biolog og naturforvalter i Fugleværnsfonden Emilie Nicoline Schmidt.

Kokasser giver liv

Kvægets kokasser er ikke bare affald. Tværtimod bliver næringsstofferne brugt af både planter og insekter.

"Livet i kokassen er vigtige fødeemner for bl.a. stær, men også ellekrage, der i år blev set ved reservatet. Gallowaykøerne i Tryggelev Nor græsser i reservatet året rundt og sikrer dermed friske kokasser året rundt til de vinteraktive gødningsbiller. Også i det tidlige forår, når billerne klækkes, har de brug for friske fødeemner."

Græsningen og genopretningen af naturen i Tryggelev Nor skal give en hjælpende hånd til fuglearter som plettet rørvagtel, dobbeltbekkasin, klyde og vibe, der har det svært i trængt natur. Foto: Allan Østergaard

Gallowaykøerne i Tryggelev Nor græsser i reservatet året rundt og gøder således også jorden om vinteren til gavn for mange forskellige arter.

Planten i klovsporet

Endnu en ting, der gør køer til formidable naturplejere, er deres færden rundt i reservatet.

"Når en ko træder på især våd jord, æltes og formes jorden efter koens klov. På den måde bliver der skabt små bakketoppe inden for et ganske lille område, og i disse bakketoppe varierer mængden af fugt og skygge", siger Emilie Nicoline Schmidt.

Plantefrø i sol spirer hurtigere end frø i skygge.

Nogle af planterne blomstrer på den måde tidligere end andre på grund af køernes tråd – til glæde for insekterne, der har adgang til blomsterens fødekammer i længere tid.

Udlever deres naturlige adfærd

Gallowaykøerne er hårdføre og trives med at gå ude hele året.

I Tryggelev Nor får de lov til at udleve deres naturlige adfærd og har naturligvis adgang til frostsikret drikkevand og læskur.

"Der bliver holdt opsyn med kvæget af lokale opsynsfolk, der har deltaget i vores kursus om opsyn med dyr i naturplejen, og dyrene tilses af dyrlæger," siger naturforvalteren.

Det er første gang nogensinde, at vi i Fugleværnsfonden har eget kvæg. Vi har dog mange gode erfaringer at trække på, fordi vi i mange år har haft helårsgræsning på flere af vores arealer med både heste og kvæg. I 2013 anskaffede Fugleværnsfonden sine egne Exmoreponyer, der har afgræsset arealerne ved Saksfjed-Hyllekrog siden.

NATURFORVALTNING

NYT NATURRUM SKABER RAMMER FOR GODE NATUR- OPLEVELSER

Besøg det nye Vaserne Naturrum og få et indblik i områdets mangfoldige natur. Naturrummet er åbent for familier, skoleklasser og alle andre, der vil opleve naturen i området - hele året rundt.

Tekst og foto: Allan Gudio Nielsen

Det nye Vaserne Naturrum byder de mange besøgende i Vaserne velkomne på en hel unik måde.

Det meget smukke Naturrum er tegnet af arkitekt Tormod Amundsen fra norske Biotope. Arkitekturen er åben og indbydende med varmt træinteriør, og indefra er der en fantastisk panoramaudsigt over Olsens Sø og det omgivende landskab.

Siddepladserne inde i Naturrummet er designet til at passe både små grupper og en hel skoleklasse. Der er således gode muligheder for at finde et roligt sted og nyde naturen udenfor.

Selve bygningen er opført næsten udelukkende af træ fra bæredygtigt forvaltede nordiske skove. Den holdbare træbeklædning udvendigt vil beskytte bygningen og sikre en lang levetid. En fantastisk detalje er det cirkulære tagvindue, som giver lys og en flot udsigt til trækroneerne. Det var særlig smukt

Vaserne Naturrum er designet til at være et godt samlingssted - et rum til fordybelse og hygge før eller efter en gåtur rundt i Vasernes frodige natur.

NATURFORMIDLING

Tegningerne til plancherne er leveret af nogle af Danmarks dygtigste naturtegnere, bl.a. Josephine Ryborg, Carl Christian Tofte og Jens Overgaard Christensen.

på selve indvielsesdagen, hvor nedfaldne blade havde lavet sit eget et lille farvestrålende kunstværk på glasruden.

Naturformidling i børnehøjde

Som i det forrige Naturrum er formidlingen rettet både til børn og voksne. Formidlingen foregår således i to niveauer – rent bogstaveligt. Når der på en planche i voksenhøjde for eksempel fortælles om Danmarks giftigste plante, gifttyden, så fortælles der via klaplåger også om samme plante i børnehøjde. Dog med andre ord og med vægt på fantasien og gerne på en måde, så både børn og voksne får lyst til selv at gå på opdagelse i Vasernes spændende natur.

Fantasien er dog ikke forbeholdt det yngste publikum. På den næsten tre meter lange planche, der viser et udsnit af Vasernes ellesump, kan voksne med fantasien i behold glæde sig over, at der stadigvæk kan opleves andet end lille flagspætte og vandrikse med kyllinger derude. Vi siger ikke hvad. Find dem selv – både på planchen og ude i Vaserne.

Som i det gamle naturrum er der også mulighed for at skoleklasser kan låne feltgrej til naturundersøgelser i Vaserne.

Vaserne Naturrum er finansieret af Aage V. Jensens Fonde.

Det nye enestående Naturrum blev i november 2023 indviet af borgmester i Rudersdal Kommune Ann Sofie Orth og formand for Klima- og Miljøudvalget Court Møller. Også Aage V. Jensens Fonde, Biotope og mange andre samarbejdspartnere, frivillige og naturinteresserede var med til indvielsen. Foto: Stine Bærentzen.

NATURFORMIDLING

STORMFLODEN SATTE SIT AFTRYK PÅ FLERE NATUR- RESERVATER

Stormfloden den 20. og 21. oktober ramte for fuld styrke seks af Fugleværnsfondens reservater. Her er en lille status over, hvordan det gik for sig derude.

Af naturvejleder Allan Gudio Nielsen

Ægholm og Nyord Enge – vi er her endnu

Den lille ø Ægholm, nord for Nyord Enge, var under selve stormfloden helt dækket af vand, og i Fugleværnsfonden var vi i dagene efter stormfloden en anelse nervøse for, om det mon var for altid. Men Fugleværnsfondens første reservat er der endnu og ser fin og renskuret ud og er klar til endnu en ynglesæson.

Nyord Enge ligner derimod en værre rodebutik af tang, hegnstråde og strandede jagtpramme. Nyord Enge blev helt oversvømmet, hvilket dog sker forholdsvis ofte, men sjældent med så store bølger, som det var tilfældet denne gang.

Alle kreaturerne var i god tid blevet hentet til et sikkert sted, men desværre nåede vi ikke at få strandhegnet ned inden stormfloden. Mystisk nok står det meste af hegnet endnu, men tang og andet materiale har forvandlet meget af tråden til en værre omgang kluddermor og skal rettes op, inden der til næste år kommer kreaturer på arealet.

Udover strandhegnet var der også en del andre materielle ødelæggelser, men det smukke fugletårn klarede fint at stå med vand om anklerne.

Dramatisk ændring af Saksfjed-Hyllekrog

Noget mere dramatisk stod det til ved Saksfjed-Hyllekrog. Det lollandske dige, som blev bygget efter stormflodskatastrofen i 1872, blev testet af en vandstand på 1,82 m og op til to meter høje bølger. I løbet af natten var det flere steder faktisk tæt på at kollapse.

Hyllekrogtangen, som indtil 1947 var en ø, var den 21. oktober igen blevet til en ø. Eller rettere sagt flere øer, for der var flere brud på tangen. Store dele af Hyllekrog ser helt forandret ud med sine nu meget brede 'Bellevue'-sandstrande, en hel ny spids og så naturligvis det brede gennemløb, der skiftevis sander til og åbner sig, så Hyllekrog den ene dag er en ø og den næste dag igen er landfast. Det bliver spændende at se, hvordan det udvikler sig, og om Hyllekrog igen bliver til en ø. For fuglene vil det nok være det bedste, hvis gennemløbet forbliver strømfyldt og bredt, så rævene mister lysten til at bevæge sig ud på tangen.

Sydlangeland og Bøjden Nor – digebrud igen, igen . . .

Tryggelev Nor blev endnu engang hårdt ramt, da vandet stod højt på de kanter. Ved Bagenkøb blev der målt en vandstand på 1,86 m, og strandvolden ved Tryggelev Nor blev oversvømmet, hvilket medførte at vandstanden i hele Tryggelev Nor og Salme Nor nåede op til 1,70 m. Det er ikke første gang, at det er sket. I 1995 blev hele noret også oversvømmet, og der blev desuden slået et cirka 50 meter stort hul i strandvolden nord for p-pladsen. Dengang blev 70 lavtliggende sommerhuse ved Hesselbjerg Strand oversvømmet. I 2006 var den gal igen. Denne gang blev især diget foran Salme Nor hårdt ramt, men også nord for p-pladsen skete der gennembrud. Heldigvis var der året forinden blev opført

et dige ved sommerhusene ved Hesselbjerg Strand, så der var ingen vandskader i sommerhusene, hverken dengang eller nu. Til gengæld er der endnu engang sket gennembrud nord for p-pladsen, og et stykke af vejen foran Salme Nor frem til p-pladsen er ødelagt. I skrivende stund er der ikke taget nogen beslutning om, hvad Fugleværnsfonden skal gøre ved gennembruddet nord for p-pladsen. Vejen ved Salme Nor skal naturligvis udbedres, så man igen sikkert kan komme frem til p-pladsen, som også er helt ødelagt, men hvad der skal ske med det stykke strandvold, som igen og igen vil være natur, det må tiden vise. Lige nu bliver der skyllet en masse næringstoffer m.m. ud af noret, hvilket i hvert fald tidligere har været godt for fuglelivet i noret.

Fugleværnsfondens perle på sydspidsen af Langeland, Gulstav Mose, er endnu ikke blevet til et nor, men det var tæt på i oktober. Stormflod og store bølger tog en god bid af Dovns Klint, og Kelds Nor fik blev også hårdt ramt. Som årene går, æder havet sig dog stødt og roligt tættere og tættere på mosen . . .

Ved Bøjden Nor stod vandstanden som i resten af det Sydøstfynske Øhav også højt. Faktisk så højt at Fynshav var tæt på en 500-års hændelse. Der var meget vand ved Bøjden – hele 2,05 m – og alle de nordlige arealer, strandvolde og landevejen ned til færgehavnen har været under vand. I et vandhul oppe på højjorden kunne man dagen efter stormfloden se en brandmand skulpe rundt! Ved Bøjden Nor var vi i fuld gang med at etablere nye yngeløer, da stormfloden ramte. Heldigvis fik maskinstationen fjernet deres maskiner i god tid, og øerne klarede oversvømmelsen uden problemer. De er også bygget til det. Så selv om vandet stod højt ved Bøjden Nor, var ødelæggelserne begrænsede.

Fri dynamik i dansk natur

Kystnatur er dynamisk, og en stormflod, som den vi har været vidne til, bringer nye og spændende situationer med sig. Selv om man måske godt kan gå og være en

Foto: Ægholm af Jørn Dyhrberg Larsen

smule urolig over, hvordan de fantastiske sandørentviste har det ude på Hyllekrog, nu da spidsen næsten er forsvundet, er det jo ikke første gang, det er sket i deres livshistorie. De klarer den nok. Ligesom alle de andre dyr og planter derude.

Fri dynamik er en mangelvare i vores gennemregulerede danske natur, og hvis ikke der er plads til dynamik her hos os i Fugleværnsfonden, hvor er der så?

VICKY KNUDSEN ER ÅRETS PROFIL

Naturformidler Vicky Knudsen har sagt ja til at være profil for Fugleværnsfonden, fordi hun vil gøre sit for, at naturen får mere plads.

Af Stine Bærentzen

Naturformidler Vicky Knudsen har interesseret sig for fugle, siden hun var barn.

"Som barn var jeg med mine forældre ude at kigge på fugle. Jeg larmede enormt meget, tror jeg, og derfor skræmte jeg alle fuglene væk", smiler Vicky Knudsen.

Men interessen for fuglene bed sig fast, og det er nok en af grundene til, at hun kan fortælle så detaljeret og begejstret om vores fantastiske natur.

Forsvarer de dyr, vi elsker at hade

Vicky Knudsens begejstring for naturen begrænser sig dog ikke kun til fugle.

"Jeg kan godt lide alle arter. Men jeg kan bedst lide at formidle de arter, som mange elsker at hade, fordi jeg tror, at vi får mindre modstand mod arterne, når vi lærer dem at kende", siger hun.

Alle arter gør jo bare, hvad de kan, for at overleve i konkurrencen med andre arter, og:

"Det er forkert, at vi er frustrerede på en masse arter uden grund."

"Tag bare bananfluen. Mange synes, at bananfluerne er irriterende, når de flyver rundt om vores frugtskål, så snart man kigger væk. Men bananfluer har gjort så meget for os".

Vicky Knudsen er profil for Fugleværnsfonden i 2023.

ÅRETS PROFIL

Bananfluens DNA ligner på visse punkter menneskers, og ved at studere bananfluer, er vi blevet bedre til at forstå og helbrede sygdomme. Derfor burde de små fluer faktisk have et anerkendende nik.

Kragefugle er også blandt de arter, som mange elsker at hade. Men noget af det fantastiske ved kragefugle er, at de er lynende intelligente og opfindsomme. For eksempel kan kragen regne ud, hvordan den bruger redskaber til at få fat i føde, og husskaden kan genkende sig selv i et spejl – og det er altså de færreste arter, der kan det.

Vigtigt at give plads til naturen

Husskaden, bananfluen og alle andre arter er en del af et økosystem, hvor arterne afhænger af hinanden.

OM VICKY KNUDSEN

Profession: Vicky Knudsen er kendt for at være en kyndig og entusiastisk naturformidler, radiovært på Vildt Naturligt på P1, foredragsholder, naturnørd, dyreeksperter på tv og turløder. Hun har også en gesjæft som moderatør på Naturmødet, og så er hun uddannet biolog.

Antal fuglearter set i Danmark: 323

Yndlingsfugl: Alle sammen, men synes især godt om halemejsen, rød glente og husskade.

VELOPLAGT FUGLESNAK I DIN RADIO

Vicky Knudsen og Johan Olsen fra P1-programmet Vildt Naturligt er taget med Fugleværnsfondens Allan Gudio Nielsen og Jørn Dyhrberg Larsen til naturreservatet Gund sømagle Sø. Det er der kommet to gode udsendelser ud af, som du finder på www.dr.dk/lyd

Lyt med til episoden 'På fugletur med profferne': En invitation fra Jørn og Allan får Vicky og Johan til at stå ekstremt tidligt op for at drage på fugletur. Får de øje på den sky blåhals i rørskovene? Og kan de høre nattergalen?

Lyt også til episoden 'Profferne svarer på fuglespørgsmål': Hvorfor er der så stor forskel på, hvordan fugle flyver? Vildt Naturligt-værterne er i reservatet ved Gund sømagle Sø, hvor de svarer på fuglespørgsmål fra lytterne med hjælp fra Fugleværnsfondens naturvejledere.

"Hvis en fuglearter forsvinder, forsvinder andre arter også", siger Vicky Knudsen.

"Vi skal både passe på sjældne og almindelige fugle. For lige nu, som det går med naturen, er det både individer og arter, der forsvinder. Vi har allerede mistet en del ynglefugle herhjemme, som simpelthen er uddøde på regionalt plan, fordi vi er dårlige til at passe på fuglenes levesteder".

Vicky Knudsen har sagt ja til at være profil for Fugleværnsfonden, fordi hun gerne vil gøre en indsats for at give naturen mere plads.

Foto: Carsten Nielsen

ÅRETS PROFIL

ER DU DUS MED SJÆLDNE FUGLE

... så kan du roligt besøge Fugleværnsfondens reservater. 2023 blev endnu et godt år, også for besøg af sjældne arter.

Af Jørn Dyhrberg Larsen.

Fugleværnsfonden sigter efter at have en bred repræsentation af naturtyper i reservaterne, og det ses også på forekomsten af sjældenheder, som spænder vidt over artsgrupperne. Der er ikke overraskende observeret flest sjældne fugle i de store reservater som Saksfjed-Hyllekrog og Tryggelev Nor. De to reservater ligger desuden på to af hovedtrækruterne, særligt om efteråret, og det giver endnu flere chancer for eksotiske arter.

Sort ibis på besøg

Et af topnavnene på listen må være sort ibis, som holdt til i Tryggelev Nor i fire dage i maj. Den sorte ibis er i familie med skestorken og er egentlig ikke sort, den ser bare sådan ud på afstand. Tættere på ser den mørkebrun ud men har desuden strukturfarver, som giver den changerende metalliske grønne, blå og violette farver, som man kender det fra blandt andet kragefuglene.

Arten er vidt udbredt i store dele af verden, herunder Sydeuropa. Herhjemme er den en meget sjælden gæst med omkring 50 fund de seneste 100 år. Der er for det meste tale om strejfende individer, enten på forlænget træk om foråret eller spredning som følge af tørke i yngleområderne.

Slangeørn på jagt efter snoge

Et andet topnavn er slangeørnen, som opholdt sig to dage i Saksfjed, inden den trak videre vestpå for at trække mod Tyskland via Langeland. På denne tur krydsede den således endnu et af Fugleværnsfondens reservater, nemlig Gulstav Mose på sydspidsen af Langeland. Ligesom for sort ibis er der cirka 50 fund af slangeørn i Danmark de seneste 100 år, dog langt flest siden 1990. Ligesom ibissen ses den på forlænget træk om foråret og som strejfende individer om efteråret.

Som navnet antyder, er den rigtig glad for at æde slanger, mindst 75 procent af føden stammer herfra. I Saksfjed sås den da også tage for sig af reservatets snoge.

Slangeørnen har ynglet i Danmark i tidligere tider. Da var det i Sønderjylland, at man op til slutningen af 1800-tallet havde ynglefund, men hvem ved – måske bliver det Saksfjed, der bliver lokaliteten, hvor slangeørnen genindvandrer.

SJÆLDNE FUGLE I RESERVATERNE

Sort ibis holdt til i Tryggelev Nor i fire dage fra 11. til 14. maj

Slangeørn opholdt sig to dage i Saksfjed fra 2. til 3. september, inden den trak videre vestpå for at trække mod Tyskland via Langeland. På denne tur krydsede den således endnu et af Fugleværnsfondens reservater, nemlig Gulstav Mose på sydspidsen af Langeland.

Lille skrigeørn, hvor 3 fugle blev registreret trækende ved Hyllekrog i perioden fra 17. september til 30. oktober.

Rødhalsed gås sås flere steder i foråret. I Saksfjed var det hele fire individer, der rastede sammen med bramgæs fra 19. til 26. marts. På Nyord gjorde de det samme, men her var det 'kun' to individer fra 23. til 24. april.

Sort stork blev set i hele 4 forskellige reservater i 2023. Det drejer sig om Hyllekrog den 31. maj, Sølsted Mose den 13. juni, Ravnstrup Sø den 3. juli og Bremsbøl Sø den 7. juli.

Flodsanger i Råbjerg Mose den 21. maj.

Savisanger i tre reservater, Gundsømagle Sø, Tryggelev Nor og Nakskov Indrefjord mellem 28. april og 16. juni.

Drosselrørsanger ved Gundsømagle Sø den 6. maj.

Lundsanger i Svartingedal den 5. maj

Fuglekongesanger på Stormengene den 4. november, hvor Fugleværnsfonden har etableret en kratluskersti for at komme tættere på netop de sibiriske sangere, som ofte raster i Landsendekrattet i sydenden af reservatet.

Nøddekrige i Tryggelev Nor, som blev observeret ved flere lejligheder igennem en længere periode fra oktober til november.

NATURFORMIDLING

FRIVILLIGE ILDSJÆLE PASSER GODT PÅ NATUREN

Ved Gundsømagle Sø samles en gruppe frivillige i ny og næ for at passe godt på naturen og gøre reservatet fremkommeligt for besøgende. Fugleværnsfonden var med for at få et indblik i, hvad det vil sige at være frivillig i et naturskønt område som Gundsømagle Sø.

Af Stine Bærentzen

De tre frivillige Stig Damkjær Olesen, Sten Asbirk og Lars Pedersen har lige rejst sig fra morgenbordet med rundstykker og kaffe og samler nu de redskaber, de skal have med til dagens dont.

I dag er der to ting, der skal klares: Der skal nyt hønsenet på et lille stykke af gangbroen og tagrørene på ynglæøen skal beskæres, så der kommer lys og plads til flere arter på øen.

Sten løfter en af årerne op på skulderen, og sammen med Lars går han ud i den mageløse natur med kurs mod robåden ved ynglæøen.

Vi er her, fordi vi har lyst til at være her

Den første strækning fra parkeringspladsen til ynglæøen minder på en eller anden måde om en skov fra en eventyrbog, hvor træbroen snor sig forbi træstammer i vandet. Noget af det, der kendetegner naturreservatet Gundsømagle Sø, er naturstien, som leder den besøgende gennem fuglerig naturskov, ellesump, pilekrat, eng og rørskov.

"Turen, vi går i dag, er 4 km lang, og der er meget natur og mange forskellige fugle at kigge på. Sidst,

vi gik her, registrerede vi 30 arter," fortæller Lars, som er kontaktpersonen i den frivillige arbejdsgruppe og som derfor har en koordinerende rolle med at arrangere arbejdsdage mv.

Naturoplevelserne, som de frivillige får i fællesskab, er bestemt noget af det, der gør det hyggeligt at være frivillig ved Gundsømagle Sø. Det fortæller Lars Pedersen, som for nylig startede som frivillig i gruppen:

"Jeg har haft et langt arbejdsliv inden døre, hvor jeg har været HR-chef, uddannelseschef og selvstændig konsulent. Her – ude i naturen – er der en helt anden ro, og jeg oplever en helt anden måde at være sammen med mennesker om et stykke arbejde. Vi kommer her, fordi vi har lyst til at komme her, og fordi vi kan lide fugle og natur," siger han og fortsætter:

"Jeg hygger mig med at være her og lære nye mennesker at kende, så der er også noget socialt i at være frivillig. Det handler jo ikke bare om at komme ud og tage arbejdshandsker på og beskære tagrør".

Lyden af rørdrummens pauken

Lars Pedersen synes ikke selv, at han ved så meget om fugle, men det er der andre i den frivillige arbejdsgruppe ved Gundsømagle Sø, der gør. En af dem er Sten Asbirk, som er uddannet biolog med fugle som speciale.

"Noget af det, der også er interessant i området, er de mange skægmejser i rørskoven", fortæller han.

Sten er ofte turleder, når den frivillige gruppe er vært for fugleturene, og han kender fuglene og området ganske godt.

"Jeg startede med at cykle herud og kigge på fugle sammen med mine kammerater, da vi var ganske unge, så jeg har kendt Gundsømagle Sø i mange år og været frivillig herude i 40-50 år", fortæller Sten, som stadigvæk finder stor glæde ved at færdes her.

"Det er altid en oplevelse at høre rørdrummen herude. Da jeg cyklede herud som ung var rørdrummen meget sjælden, men en gang imellem kunne vi høre den herude alligevel," siger han.

FRIVILLIGHED

Rygraden i Fugleværnsfonden

Selvom interessen for naturen er noget af det, som de frivillige har til fælles, har de forskellige kompetencer og ønsker til, hvilke arbejdsopgaver de har lyst til at tage fat på.

Stig Damkjær Olesen er tømrer, og som mangeårigt medlem af den frivillige gruppe, er han hjemmevant gået i forvejen for at lægge nyt hønsenet på gangbroen, inden han finder de andre igen ude i reservatet. Uden hønsenet er den våde bro glat som sæbe. Andre frivillige foretrækker at tælle fredede orkideer eller registrere fuglene i området for at holde øje med bestanden.

Både Lars Pedersen og Sten Asbirk holder af det praktiske arbejde med at beskære tagrørene, og det er lige præcis det, de bruger resten af denne arbejdsdag på.

Den frivillige gruppe på i alt 20 personer mødes til arbejdsdage ved Gundsømagle Sø flere gange om året. I alt er der godt 250 frivillige i Fugleværnsfondens naturreservater rundt omkring i landet, og de repræsenterer selve rygraden i Fugleværnsfondens arbejde med at gøre naturområderne så fuglevenlige og gæstfri for besøgende som muligt.

VIL DU VÆRE MED?

Frivillige i Fugleværnsfonden udfører naturpleje, vedligeholder fugletårne, optæller fugle og arrangerer fugleture. Deres forudsætninger er forskellige, men lysten til at gøre en forskel har de tilfælles. Uden deres bidrag ville en lang række opgaver være umulige at løse - af økonomiske årsager ganske enkelt. Med andre ord: de er med til at bestemme, hvor meget natur vi og fuglene skal have! Se mere på www.fugleværnsfonden.dk eller kontakt vores sekretariat på: fvf@fugleværnsfonden.dk.

NATURRESERVATET GUNDSØMAGLE SØ

Beliggenhed: Veksø Sjælland, Nordsjælland

Størrelse: Fugleværnsfonden ejer 60,5 hektar af det fredede naturområde Gundsømagle Sø på i alt 370 hektar.

Naturtyper: Flere forskellige våde naturtyper som sø, store rørskove, pile- og birkekrat, tørvegrave og enge. Dertil kommer moser, skov og gamle mindre skovpartier på skrænterne.

Sten Asbirk (tv), Stig Damkjær Olesen og Lars Pedersen er frivillige i naturreservatet Gundsømagle Sø.

Foto: Leif Bolding.

FRIVILLIGHED

GIV FUGLENE OG NATUREN EN GAVE MED ÅRETS NYE FUGLEBEVIS

Årets nye fuglebevis forestiller to smukke strandskader og er tegnet af billedkunstner og feltornitolog Carl Christian Tofte.

Har naturen en særlig plads i dit hjerte, kan du donere 250 kroner til Fugleværnsfonden og modtage et fuglebevis som tak for støtten.

Et fuglebevis kan bruges som gave til værtinden, til fødselaren eller måske bare til dig selv. Det bestemmer du.

Dit bidrag går til opkøb af nye naturområder og til beskyttelse af naturen i de 25 naturreservater, som fonden har rundt omkring i landet.

Bestil dit fuglebevis på www.fugleværnsfonden.dk/fuglebeviser

MERE HØJMOSE – MERE BIODIVERSITET

I Sølsted Mose og Søgård Mose udvidede Fugleværnsfonden i 2023 reservaternes areal med henholdsvis 1,5 ha højmose og 4 ha hedemose.

Højmose og hedemose er nogle af de mest truede naturtyper i Danmark, som mange steder er helt forsvundet på grund af dræning, opdyrkning og forurening af næringsstoffer med deraf følgende tilgroning. Derfor arbejder Fugleværnsfonden målrettet på at øge størrelsen på reservaterne, som her i Sølsted Mose og Søgård Mose, så naturen bliver mere robust og kan rumme levedygtige bestande af flere arter.

For fuglenes vedkommende handler det om bekkasiner, rørvagtler, trane, rødrygget tornskade, fyrremejse og blåhals for bare at nævne nogle få, og måske er der en chance for, at tinksmeden vender tilbage til Sølsted Mose som ynglefugl.

FUGL AF GLÆDE FIK LUFT UNDER VINGERNE

Hele Danmarks fugle-podcast gik i luften allerede i efteråret 2022, men 2023 blev året, hvor den for alvor kom op at flyve. Elleve gæster var med i første sæson, hvor emnerne spændte fra de mikroskopiske fjermidler til langdistance-trækfuglenes bevægelser på tværs af kontinenterne. Fik du ikke hørt alle afsnit, så find den via fondens hjemmeside eller søg på Fugl af Glæde på din favorit-podcast-tjeneste.

Deltagere fra øverste venstre hjørne: Carsten Egevang, Daniel Palm Eskildsen, Simon Haarder, Peter Lund Madsen, Sebastian Klein, Klaus Malling Olsen, Iben Hove Sørensen, Mads Hagen, Rasmus Strack, Henrik Wejdling og Kasper Thorup.

ØKONOMISK BERETNING FOR 2022

Fondens erhvervsindkomst, som primært stammer fra indtægter i forbindelse med afgræsning af engarealer samt udlæg af urørt skov, udgjorde 2,1 mio. kr. i 2022 (1,3 mio. kr. i 2021). Afgræsningen er et vigtigt led i den naturpleje, der finder sted i mange af naturreservaterne med henblik på at forbedre fuglenes vilkår, herunder især de truede og sårbare fugles levevilkår.

Af de øvrige indtægter i 2022 hidrører 1,2 mio. kr. fra fonde og legater (2,3 mio. kr. i 2021).

Indtægten fra gaver androg 1,0 mio. kr. (1,7 mio. kr. i 2021).

Indtægten fra arv er altid varierende. Den udgjorde i 2022 2,7 mio. kr. (2,0 mio. kr. i 2021).

Øvrige indtægter udgjorde 0,5 mio. kr. (0,7 mio. kr. i 2021).

Årets indtægter i 2022 blev samlet set på 7,5 mio. kr. mod 8,1 mio. kr. i 2021.

I 2022 blev 6,7 mio. kr. anvendt til naturreservaternes forvaltning og drift samt overvågning og formidling i henhold til fondens formål. Det samme tal i 2021 var 7,6 mio. kr.

1,8 mio. kr. blev anvendt til administration mod 1,5 mio. kr. i 2021.

Finansielle indtægter var i 2022 negative, hvilket skyldes store tab på værdipapirer. Indtægterne udgjorde -2,1 mio. kr. mod en gevinst på 0,6 mio. kr. i 2021.

Økonomisk set gav 2022 et underskud på 3,0 mio. kr. Der er i 2022 ikke opkøbt naturreservater.

Pr. 31. december 2022 udgjorde den samlede egenkapital 9,9 mio. kr. Heraf er grundfonden på 5,0 mio. kr., og en udligningsfond er på 4,9 mio. kr. Store kurstab i 2022 betyder, at udligningsfonden er kommet under de 6 mio. kr., som bestyrelsen har sat som mål. Egenkapitalen skal modsvare fondens langsigtede mål for naturreservaterne, sikre mulighed for relevante opkøb og samtidig være en buffer til imødegåelse af den usikkerhed, der er om indtægter, når fondens aktiviteter er afhængige af gaver, arv og fondsmidler. Fonden har fortsat som målsætning at udligningsfonden skal være på 6,0 mio. kr. Fugleværnsfondens strategi og mål fremgår af fondens hjemmeside: www.fuglevaernsfonden.dk, hvor man også kan læse årsrapporten for 2022.

Fugleværnsfonden vil gerne takke alle frivillige for det store engagement i 2023. Vi takker også alle fonde, virksomheder, myndigheder og private, som har bidraget med støtte i det forløbne år. En særlig tak skal rettes til følgende donatorer:

Aage V. Jensens Fonde, Nordea Fonden, ANT-Fonden, Gubra, T&W Medical, Løvbjerg Fonden, Ågerup og Omegns Landsbyråd, Martin Pedersens Mindelegat, Fabrikant Chas. Otzens Fond, Tømmerhandler Johannes Fogs Fond, Nationalpark Vadehavet, Arne Svend Otto Sønderberg Frederiksens fond.

ØKONOMI

HVAD GIK PENGENE TIL I 2022

Figuren viser, hvordan vi brugte pengene i 2022. Vi bruger altid så mange af pengene på vores reservater som muligt og så lidt af pengene på administration som muligt.

I 2022 blev der stort set ikke købt nye arealer – det blev der til gengæld i 2023.

FORMIDLING/FUNDRAISING (4%)

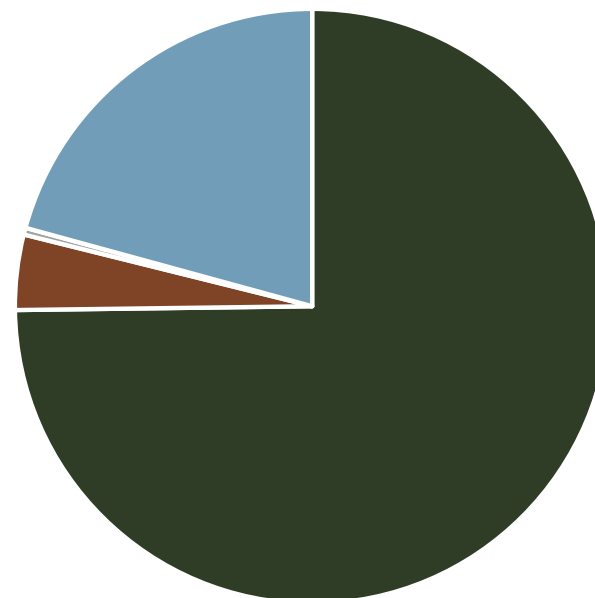
Guidede fugleture, formidlingsplancher, informationsmateriale, foldere, hjemmeside, indsamling.

RESERVATPLEJE (75%)

Naturpleje, overvågning af naturens tilstand, hegning, dyrehold, ejendomsskatter, forsikring, kørsel, publikumsfaciliteter, samarbejdet med arbejdsgrupper samt løn direkte relateret til reservaterne

ADMINISTRATION (21%)

Husleje, revision/regnskabsbistand, løn i sekretariatet, møder, efteruddannelse, kontorartikler, telefon, internet mv.

FUGLEVÆRNSFONDENS BESTYRELSE:

Martin Iversen, formand, fhv. viceskoleinspektør
Steen Riisgaard, næstformand, mikrobiolog, cand.scient.
Peter Lambert, advokat
Klaus B. Fries, centerleder og cand.scient.
Martin Kviesgaard, bankdirektør
Peter Friis Møller, forstkandidat
Torben Bøgeskov, naturvejleder
Egon Østergaard, lærer
Nils-Erik Nørsker, advokat, cand.jur.
Jonna Odgaard, journalist
Louise Holck, cand.jur. direktør
Iben Hove Sørensen, cand.scient.

SEKRETARIAT:

DIREKTØR:

Thomas Færgeman

NATURFORVALTERE:

Anna Johanne Sünksen
Emilie Nicoline Schmidt
Søren Ring

NATURVEJLEDERE:

Allan Gudio Nielsen
Jørn Dyhrberg Larsen
Maria Scotwin

FÆLLESFUNKTIONER:

Fundraiser Ane Scheel
Administrativ medarbejder Mia Hentze Kälberg
Kommunikationsmedarbejder Stine Bærentzen

FRIVILLIGE:

Anne-Grete Ditlevsen
Peter Vadum

STUDENTER:

Daniel Elm Clausen
Marie Lajgaard Ovesen

... samt de over 250 frivillige i fondens reservater.

VIL DU MODTAGE FUGLEVÆRNSFONDENS NYHEDSBREV?

I nyhedsbrevet bringer vi nyheder, forslag til din næste fugletur og fugleviden til dig, der vil vide mere om naturen og beskytte fuglenes hjem.

Tilmeld dig nyhedsbrevet på
www.fuglevaernsfonden.dk/nyhedsbrev

Foto: Heidi Quist

HVAD VIL DU GIVE VIDERE?

Lad fuglene og naturen arve dig. Betænk Fugleværnsfonden i dit testamente. Sådan kan du sikre, at fuglenes sang også bliver en del af dine efterkommeres oplevelser og minder.

*Naturen må aldrig blive tavs
Lad fuglene synge for evigt
Beskyt deres hjem*

Kontakt Fugleværnsfondens arveansvarlige, Ane Scheel, for at få vejledning om arv og testamente.
E-mail as@fuglevaernsfonden.dk
Tlf. 2328 4087

Fugleværnsfondens naturreservater

- 1 NIVÅ BUGT STRANDENGE, Nordsjælland (2008) 20 hektar strandeng
- 2 VASERNE, Nordsjælland (1999) 14 hektar sø, ellesump, skov og krat
- 3 GUNDSØMAGLE SØ, Nordsjælland (1984) 61 hektar sø, rørskov, skov og krat
- 4 RAVNSTRUP SØ, Sydsjælland (1983) 9 hektar sø, rørskov og mose
- 5 ÆGHOLM, nord for Møn (1969) 2 hektar kystfugleø
- 6 NYORD ENGE, v. Møn (1971, 1989, 1990, 1991, 2001) 205 hektar strandeng og strandrørsump
- 7 BARUP SØ, Nordfalster (1988) 27 hektar rørskov, sø og krat
- 8 SAKSFJED-HYLLEKROG, Sydlolland (1995) 217 hektar løvskov, strandeng, strandfælles og klit
- 9 NAKSKOV INDREFJORD, Vestlolland (1987) 10 hektar rørskov og sø
- 10 GULSTAV MOSE, Sydlangeland (1971, 1976) 7 hektar rigkær
- 11 TRYGGELEV NOR, Sydlangeland (1975, 1981, 1997, 2004) 178 hektar sø, rørskov, eng og krat
- 12 RØHOLM, Odense Fjord (1978) 0,5 hektar kystfugleø
- 13 BØJDEN NOR, Sydvestfyn (1980, 2011) 43 hektar strandeng og brakvandsvig
- 14 SØGÅRD MOSE, Sønderjylland (1986, 2023) 27 hektar hedemose
- 15 BREMSBØL SØ, Sønderjylland (2013) 19 hektar sø og enge
- 16 STORMENGENE, Rømø (1991, 1994) 43 hektar strandeng
- 17 SØLSTED MOSE, Sønderjylland (1993, 1994, 1996, 2013, 2023) 104 hektar hedemose
- 18 STUBBE SØ, Djursland (2002) 23 hektar eng, overdrev og skov
- 19 BØVLING KLIT, Vestjylland (1979, 1983) 7 hektar strandeng
- 20 AGERØ, Mors (1982, 2002) 27 hektar strandeng
- 21 RÅBJERG MOSE, Nordjylland (1991) 0,5 hektar hedemose
- 22 SVARTINGEDAL, Bornholm (2017) 28 hektar skov
- 23 RUSLAND, Nordsjælland (2019) 15 hektar skov
- 24 KARMARK ENGSØ, Midtjylland (2023) 45 hektar sø og våde enge
- 25 STOUBÆK KRAK, Midtjylland (2023) 71 hektar hede og egekrat

Fugleværnsfonden

